

POSUDEK MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Posudek oponenta

Autor práce: **Veronika Pešková**

Název práce: **Koncept lokálních potravin: postoje a chování českých spotřebitelů**

Autor posudku: **Eva Kyselá**

Návrh klasifikace práce: **velmi dobře**

Základní charakteristika práce.

Předložená práce si klade za cíl „zjistit, jak čeští spotřebitelé vnímají lokální potraviny a jaké faktory ovlivňují nákupní chování ve vztahu k lokálním potravinám“, přičemž nákupním chováním se zde myslí četnost nákupu lokálních potravin v běžném týdnu a faktory jej ovlivňující vychází z teoretického základu sociálně-psychologických modelů Value-Belief-Norm theory, ABC theory a na nich stavějící Alphabet theory. Vedle toho se autorka zabývá i rozdílným vnímáním lokálních a bio potravin.

KONCEPČNÍ STRÁNKA PRÁCE

Má práce jasně formulovaný záměr, cíl, výzkumnou otázku a odpovídají jim závěry?

Práce si klade jasný cíl (viz výše), na nějž navazuje několik výzkumných otázek (str. 23) založených rovněž na teoretické části práce. Tyto otázky jsou stanoveny adekvátně vzhledem k omezením, která jsou spojena s analýzou získaných dat. Závěry těmto otázkám odpovídají – první tři otázky směřují k závěrům deskriptivní povahy, zatímco čtvrtá otázka (souvislost vybraných demografických a socio-psychologických ukazatelů s frekvencí nákupu) si vyžádala obsáhlejší analýzu.

Má práce adekvátně stanovenou a jasně vyloženu metodu a postup řešení?

Autorka analyzuje data získaná v rámci projektu Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy INHERIT. Cíle projektu byly, jak autorka sama uvádí, odlišné od cílů práce, z čehož vyplývají jistá omezení. Vzhledem k tomu je zvolený postup řešení adekvátní – autorka se snaží ze získaných dat v obou částech výzkumu (kvalitativní i kvantitativní) vytěžit maximum.

Jsou jednotlivé části práce (zejm. teoretická a empirická) vyvážené a vhodně propojené, vytváří text konzistentní celek?

V teoretické části práce autorka diskutuje pojem lokálních potravin a jeho různé definice a následně i modely nákupního chování. Celá diskuse je relevantní pro empirickou část, ale v samotném designu výzkumu a analýze dat se projevuje jen částečně (byť z větší části), což je pravděpodobně důsledkem výzkumného aranžmá – data byla dříve, než teoretická část a jejich primárními cíli nebyla práce autorky. Některé poznatky v teoretické části by totiž designu výzkumu pomohly – například v diskusi konceptu lokálních potravin se objevuje i hodnotová blízkost, která ale není silně zastoupena v jedné z klíčových otázek dotazníkového šetření. Není mi zcela jasný účel diskuse konceptu *slow food*, který dále v práci není vůbec použit ani diskutován. V teoretické části je také v rámci modelů diskutován koncept NEP, v analýze ale není vůbec použit, přestože je klíčovou součástí většiny diskutovaných modelů. Je ale jasné, že NEP je

součástí diskutovaných modelů a autorka zřejmě nemohla ovlivnit jeho zařazení do dotazníkového šetření.

Na druhé straně v závěru práce se autorka k teoretickým východiskům prakticky nevrací. V závěru i jemu předcházející podkapitole shrne výsledky obou šetření, ale v podstatě je vůbec nedisktuje v souvislosti s výzkumy a poznatky předloženými v prvních částech práce.

Na jednom místě dokonce zmiňuje, že jako prediktory nákupního chování byly v souladu s Alphabet theory použity i „pro-environmentální postojové složky“, které ale v analyzovaném modelu chybí a v celé empirické části nejsou řešeny (str. 91). Kvůli chybějící širší diskusi získaných výsledků tak práce nepůsobí zcela celistvě a jednotně. V průběhu celé práce přitom autorka prokazuje analytické i interpretační dovednosti, je proto o to více škoda, že je nezužitkovala i v diskusi, která by práci velmi dobře završila.

Jsou argumentace a text práce a vystavěny logicky, jasně, srozumitelně? Má práce přehlednou strukturu?

V základu je struktura logická. Na některých místech se autorka zbytečně opakuje. Například v Předmluvě, která zřejmě plní funkci úvodu, autorka dobře popisuje cíle práce, zároveň je ale ještě jednou předkládá hned za předmluvou v kapitole 1 – Cíle práce, která má jediný odstavec. Strukturu práce poněkud zpřehledňuje členění kapitol a podkapitol. Krom drobného přehlednutí u kapitoly 6.3, která je v práci číslována jako druhá kapitola 6.1, je pro čtenáře jen matoucím členění na pět úrovní. Nejsem si jistá, zda je někdo schopen si udržet přehled v tom, kam patří kapitola 6.1.5.4.1. Tento problém nastává jen v kapitole o kvantitativním empirickém šetření, kde si tak povaha kapitoly mohla vyžádat trochu jinou logiku členění předkládaných informací.

OBSAH PRÁCE

Hodnocení kvality teoretické části práce (relevance k tématu a záměru práce, šíře a hloubka, vzhled autora do problematiky, samostatnost, originalita zpracování,...).

Teoretická část práce je sama o sobě napsána velmi dobře a srozumitelně. Jak jsem již zmínila, její obsah je relevantní a autorka prokázala, že umí pracovat se zdroji a dát dohromady kvalitní přehled literatury. Drobnosti, které by se daly napravit, zahrnují například absenci kritiky modelů, z nichž autorka plánuje vycházet v empirické části. Autorka modely stručně a výstižně shrne, příliš ale nedisktuje předchozí aplikace modelů ani jejich kritickou diskusi. Vzhledem k délce práce i aplikaci finálních modelů (které jsou oproti výchozím osekáné) je to pochopitelné, nicméně tato část práce mi osobně přijde důležitější než diskuse skutečných dopadů lokálních potravin na životní prostředí ve srovnání s dováženými potravinami (to by se dalo shrnout kratší formou). V části 5.3 (Výzkumy spotřebního chování v souvislosti s lokálními potravinami v ČR) u některých popisů není jasné, kdo byli respondenti, o podílech čeho se hovoří apod.

Hodnocení kvality empirické části práce (adekvátnost použitých metod a postupů vzhledem k cíli práce, správnost aplikace metod a postupů, prezentace a interpretace výsledků,...).

V empirické části práce autorka prokázala schopnost pokročilejší analýzy dat i interpretace dat z polostrukturovaných rozhovorů (dobře funguje např. Tabulka 2). Většina analýz je provedena pečlivě a podrobně rozebrána.

Překvapivé tudíž je, že v empirické části poměrně zásadně chybí shrnutí modelu, který bude autorka analyzovat. Vzhledem k tomu, že pak rozebírá jednu nezávislou proměnnou po druhé, čtenáři by se velmi hodilo vědět, které proměnné budou ve finálním modelu již před tímto analytickým maratónem proměnných. Čtenáři tak nemusí být vždy zcela jasné, proč se daná

proměnná řeší a jaká bude její role. Patrné je to zejména u shlukové analýzy vnímání lokálních proměnných, přitom by stačilo napsat na úvod této podkapitoly, že do finální analýzy budou vstupovat proměnné příslušnosti respondentů k jednotlivým shlukům vnímání lokálních potravin, neboť toto vnímání může ovlivňovat nákupní chování. Autorka se tak soustředí na správné provedení analýzy, že občas zapomíná čtenáři sdělit, proč ji dělá. Je však třeba ocenit rozsah provedených analýz.

Podobně na některých místech autorka provede analýzu a proměnnou opustí, aniž by interpretovala některé podstatné části nebo sdělila čtenáři, jak konstruuje finální proměnnou, která vstoupí do modelu. Při provedení faktorové analýzy proměnných vnímání významu lokálních potravin autorka dospívá k závěru, že baterie měří jediný koncept (čemuž nasvědčuje i následující shluková analýza, která shluky identifikovala jen s obtížemi). Tento koncept však zůstává bez vysvětlení.

Velkou péči autorka věnuje vylepšení modelů konfirmační faktorové analýzy, ale není mi jasný účel tohoto vylepšeného modelu. Jsou na jeho základě nějak konstruovány proměnné pro regresní model? Pokud ne (což je, jak se zdá, ten případ), jaký je smysl těchto vylepšení a početních úkonů? Informace o konstrukci indexů je poměrně zásadní a chybí, pakliže jsem ji někde neminula.

Není mi rovněž jasné, proč autorka nakonec nespočetala regresní model obsahující demografické i sociálně-psychologické proměnné (např. ve dvou blocích).

Jeden interpretační detail: nejsem si jista, zda autorka správně interpretuje poměry šanci (hodnoty $\exp(b)$), neboť uvádí, že „respondenti, kteří odmítli sdělit svůj příjem či ho nevěděli, mají 2,2krát větší šanci nakupovat lokální potravina jednou týdně a více“, není ale jasné, větší než co či kdo (mají větší 2,2krát větší šanci, že nakupují častěji, než šanci, že nenakupují).

Hodnocení diskuse a závěrů práce (soulad interpretací a závěrů s výsledky empirických analýz, provedení diskuse závěrů, snaha o vysvětlení závěrů a jejich argumentace, zodpovězení výzkumných otázek, naplnění cílů práce).

Autorka si je vědoma interpretačních omezení otázek a jejich problémů (přinejmenším u většiny otázek), což hodnotím kladně. Jak jsem zmínila již dříve, diskuse v práci chybí. Závěr práce je tedy především shrnutím předchozího.

FORMÁLNÍ ASPEKTY PRÁCE

Hodnocení naplnění kritérií odborného textu (rozsah práce (BP 72-126 tis. znaků, DP 108-162 tis. znaků) citační normy, odkazy, popis datových zdrojů, jasnost odlišení myšlenek autora od převzatých, seznam literatury atd.)

Formálně práce splňuje nároky kladené na práce tohoto typu na katedře sociologie.

Hodnocení vhodnosti a úplnosti využití informačních zdrojů (literární prameny, databáze, zahraniční literatura, datové zdroje,...)

Autorka dobře pracuje s řadou zahraničních odborných zdrojů a kladně také hodnotím využití existujících empirických dat, které vždy představuje nemalé výzvy a překážky.

Hodnocení jazykové, stylistické a grafické úrovně práce (grafická úprava, členění textu, označení příloh, zpracování tabulek, grafů, schémat atp.)

Stylisticky je práce na dobré úrovni. V textu se občas vyskytují drobné překlepy. Členění textu je, jak jsem již zmínila, občas zmatečné a chybné. Zatímco grafy jsou zpracovány poměrně přehledně a srozumitelně, tabulky jsou prezentovány velmi minimalisticky, což u některých vede ke snížené přehlednosti (např. Tabulka 4 na str. 51).

Rozporuplně vnímám užití grafů hustoty pro zobrazení rozdělení ordinálních proměnných. Na jedné straně se tak dá rozdělení proměnných srovnat v jediném grafu, na druhé straně se stále jedná o ordinální proměnné.

Celkové hodnocení práce

Autorka má značný potenciál, který se v práci projevuje, ale není využit na maximum. Práce představuje obsáhlou analýzu, což hodnotím velmi kladně. Na mnoha místech je ale práce nedotažená, chybí revize jak stylistické, tak strukturní a obsahové. Absence diskuse závěrů zbytečně ubírá na hodnotě textu.

V návaznosti na zde uvedené proto doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení *velmi dobře*. Pakliže v obhajobě autorka vysvětlí některé problematické body a celkově obhajoba proběhne výborně, vidím možnost zlepšení navrženého hodnocení.

Otázky a náměty k obhajobě

Na straně 39 autorka interpretuje výsledky otázky frekvence nákupu různých typů potravin, mezi něž patří i potraviny „vyrobené v ČR“ a „lokální“, přičemž v prvním případě nakupuje tyto potraviny jednou za týden a více 56 % dotázaných a ve druhém 34 %. Autorka uvádí, že „[t]ento rozdíl ovšem může být také způsobem (*sic!*) zněním položené otázky, která se ptala zvláště na české a zvláště na lokální, čímž implicitně naváděla k tomu, že jsou to dva odlišné koncepty“. Je možné, že zmíněný rozdíl byl touto otázkou zaveden v celém dotazníku?

Vnímání významu lokálních potravin bylo v některých položkách formulováno s pomocí výrazu „region“. Jak je vlastně tento pojem vymezen a nemohou ho respondenti chápat velmi rozdílně?

Datum: 22. 1. 2019

Podpis: